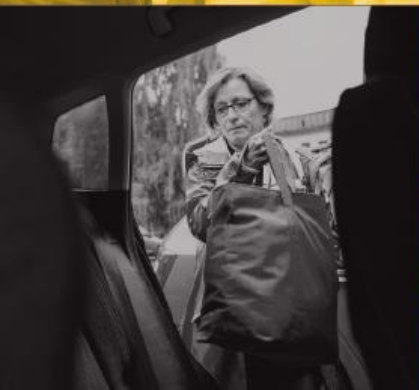

Omaishoidon merkitys - näkymiä Savossa

Risto Kortelainen
Essote-kuntayhtymän johtaja

Omaishoitajaliitto
maakuntapäivä / Savot
webinaari

26.11.2020

- Essote-kuntayhtymän alueen omaishoitajien määrä 26.11.2020
 - Iäkkäät asukkaat 479
 - Vammaisia 221
 - Lapsia 179

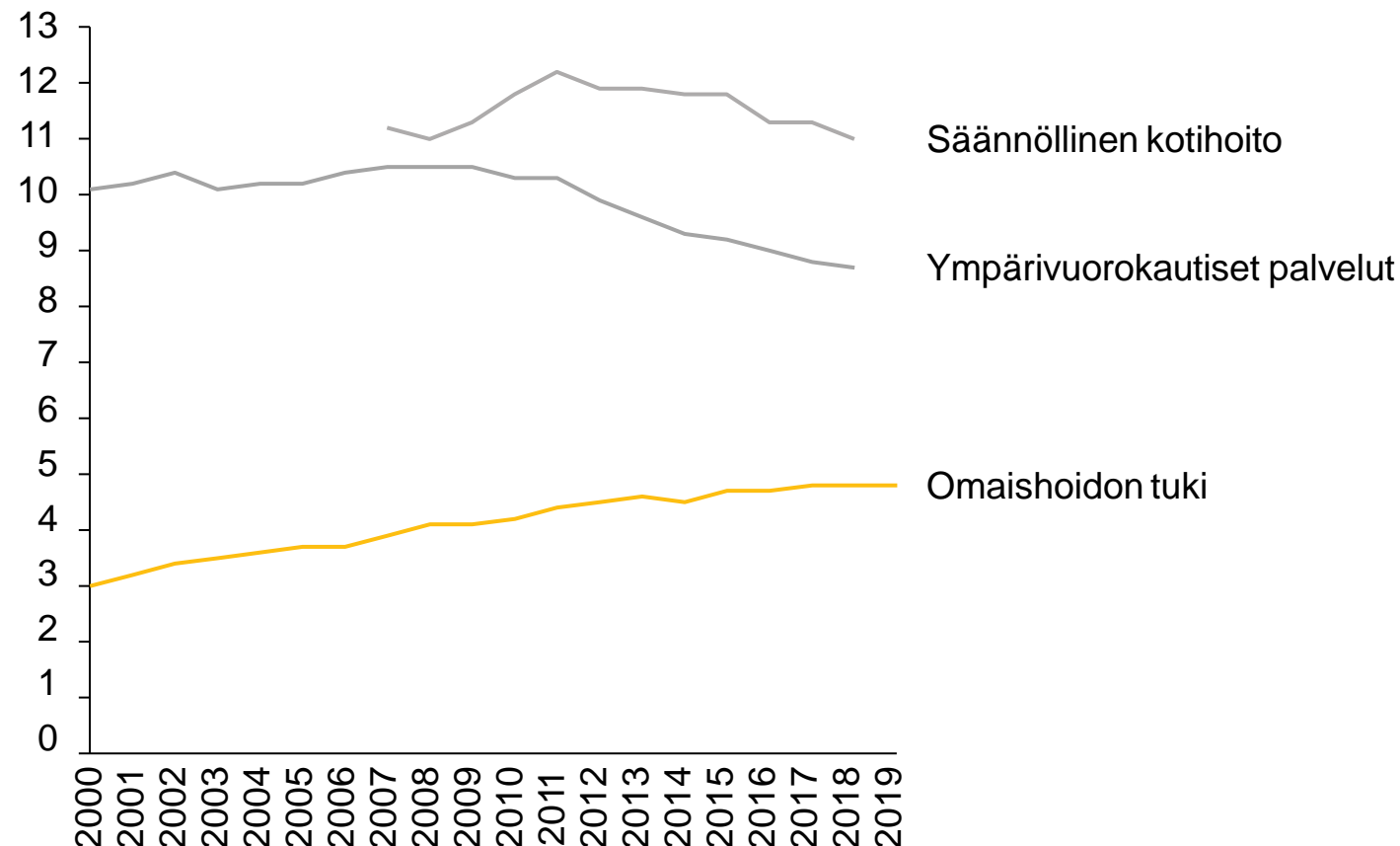
Etelä-Savon tavoitteena on vanhuspalveluiden palvelurakenteen keventäminen

Ikäihmisten palvelurakenne on valtakunnallisesti keventynyt viime vuosina

Ikäihmisten palveluiden peittävydet koko maassa 1990-2019

% palveluiden piirissä 75 vuotta täyttäneistä

- Ympäri vuorokautisten palveluiden ja säännöllisen kotihoiton **peittävyys on laskenut** ikäihmisten terveyden ja toimintakyvyn parantuessa
- Ikääntyvien määrän kasvaessa **paikkamäärä ei siis kasva** samassa suhteessa
- Ympäri vuorokautisten palveluiden peittävyden ennustetaan laskevan valtakunnallisesti 8,0 %:iin vuoteen 2030 mennessä **ilman rakenteellisia muutoksia**
- Etelä-Savon tavoite 4-5 % peittävydestä **edellyttää rakenteellisia muutoksia**
- Tavoitetaso on **kunnianhimoinen**, mutta **realistinen**

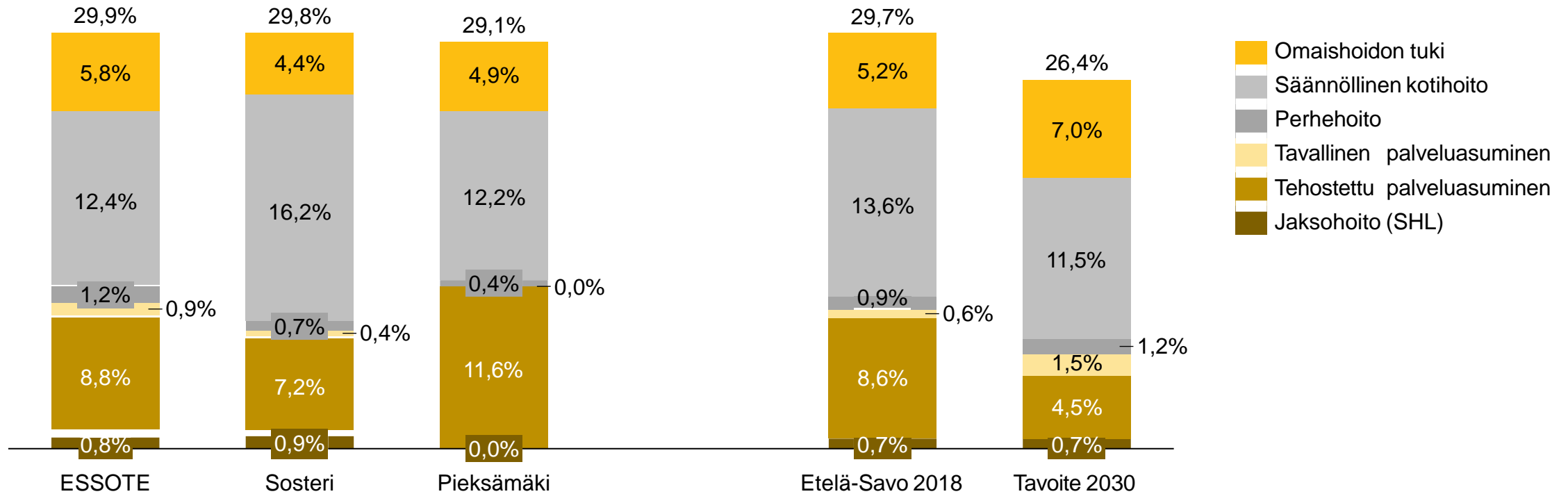
Strategisena tavoitteena on, että 75 vuotta täyttäneistä 94% asuu kotona vuoteen 2030 mennessä

Palveluiden peittävyden nykytila ja tavoite 75 vuotta täyttäneen väestön osalta Etelä-Savossa

Palvelu	Peittävyys 2018	Tavoite 2030
Ilman palveluita kotona asuvat	70,7 %	73 %
Omaishoidon tuki	5,2 %	7 %
Säännöllinen kotihoito	13,6 %	11-12 %
Perhehoito	0,9 %	1,5 %
Tavallinen palveluasuminen	0,6 %	1-3 %
Jaksohoito (SHL)	0,3 %	0,3 %
Tehostettu palveluasuminen	8,7 %	4-5 %
	91 %	94 %
	9 %	4-5 %

Tavoitepeittävyuden saavuttaminen vaatii tehostetun palveluasumisen sekä säännöllisen kotihoidon peittävyuden laskemista

Ikäihmisten palveluiden peittävyksien nykytila*
% 75 vuotta täyttäneistä

Etelä-Savon ikäihmisten palveluiden kustannuskehityksestä on muodostettu kolme skenaariota

Skenaario A Peittävydet eivät muutu

- ESSOTEssa, Sosterissa ja Pieksämäellä 75 vuotta täyttäneissä palveluiden peittävydet pysyvät nykytasolla
- Ainoastaan ikäihmisten määrä muuttuu väestöennusteen mukaisesti

Skenaario B Hidas rakennemuutos

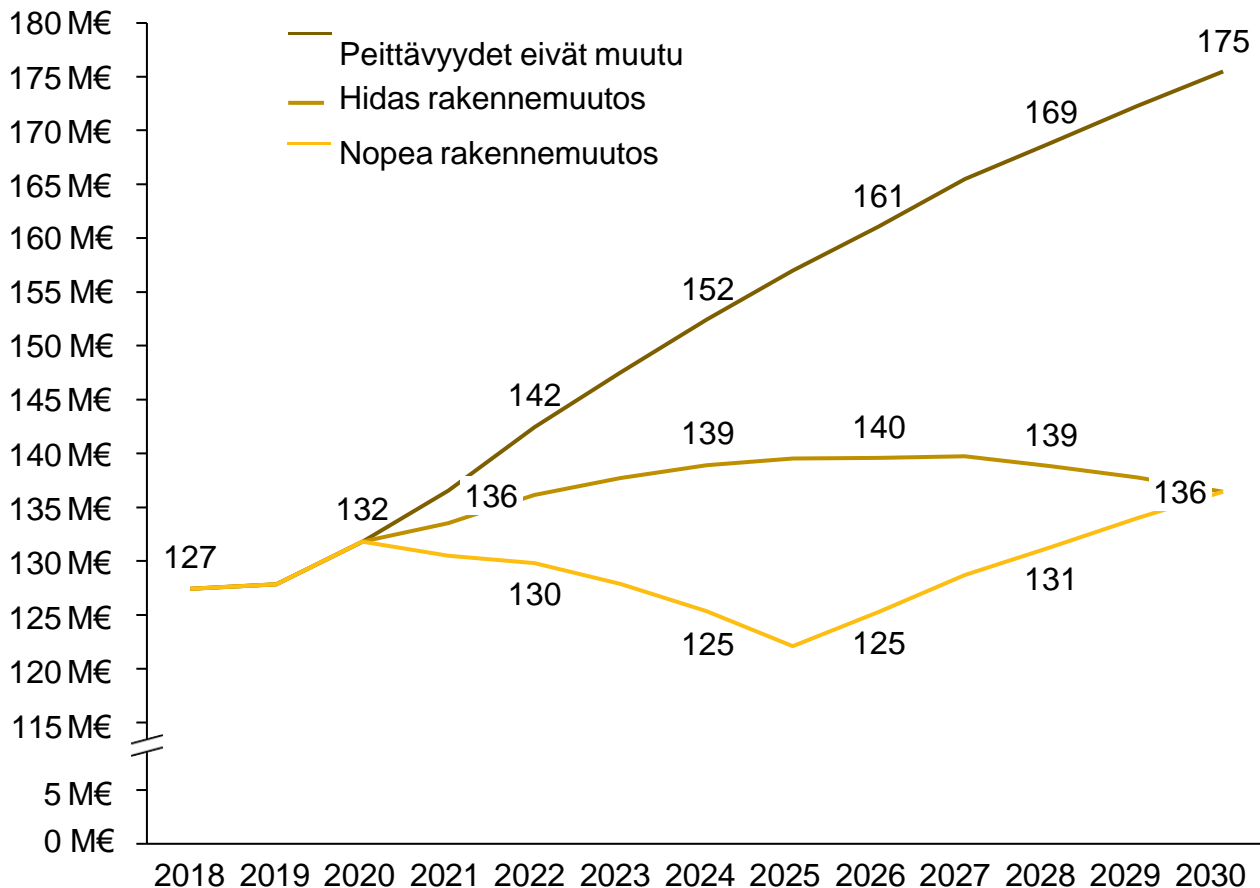
- Tavoitteen mukainen uusi palvelurakenne saavutetaan maakunnallisesti vuonna 2030
- Aikaa on hyvin rakennemuutoksen toteuttamiseen
- Vuosina 2021-2030 palvelurakenne kevenee tasaisesti vuosittain
- Ikäihmisten määrä muuttuu väestöennusteen mukaisesti

Skenaario C Nopea rakennemuutos

- Tavoitteen mukainen uusi palvelurakenne saavutetaan maakunnallisesti vuonna 2025
- Aika on riittävä rakennemuutoksen toteuttamiseen, joskin muutoksen tavoitetaso on korkea
- Vuosina 2021-2025 palvelurakenne kevenee tasaisesti vuosittain
- Vuosina 2025-2030 palvelurakenne on tavoitteen mukainen
- Ikäihmisten määrä muuttuu väestöennusteen mukaisesti

Palvelurakennetta keventämällä voidaan välttyä kustannusten merkittävältä nousulta

Etelä-Savon ikäihmisten palveluiden kustannukset* eri skenaariossa
M€

Skenaario A: Nykyinen palvelurakenne

- Jos palvelurakenne ei muutu, kustannukset kasvavat ikäihmisten määrän kasvaessa
- Ennustettu kokonaiskustannusten kasvu on 43 miljoonaa euroa (+33%) vuodesta 2020 vuoteen 2030

Skenaario B: Hidas rakennemuutos

- Jos palvelurakenne muuttuu tasaisesti kohti tavoitetasoa vuosien 2020-2030 aikana, kustannukset nousevat hieman vuoteen 2027 asti ja kääntyvät sitten laskuun
- Arvio kustannussäästöstä 10 vuoden aikana on 201 miljoonaa euroa verrattuna skenaarioon A

Skenaario C: Nopea rakennemuutos

- Jos tavoitteellinen palvelurakenne saavutetaan vuonna 2025, vuosittaiset kokonaiskustannukset pysyvät lähes koko ajan alle nykytason
- Arvio kustannussäästöstä 10 vuoden aikana on 288 miljoonaa euroa verrattuna skenaarioon A

Lähde: SotkaNet (THL), ESSOTE, NHG-analyysi

* Inflaatiosta johtuvaa kustannustason nousua (tyypillisesti 2-3%) ei ole otettu huomioon

Palvelurakenteen muutoksen nopeuttaminen

- Lisätään asiakkaiden omatoimisuutta, itsehoitoa, itseohjautuvuutta sekä ohjataan asiakkaita saamaan palveluja oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa.
- Lisätään järjestöjen ja yksityisten palvelutuottajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja ohjataan asiakkaita käyttämään heidän tarjoamiaan palveluja.
- Hyödynnetään ja kehitetään sähköisiä asiointipalveluja mm. etäpalveluita eri muodoissa.
- Palveluohjauksen kehittäminen kohti geneeristä palveluohjausta
- Perhehoidon ja välimuotoisen asumisen kehittäminen ja lisääminen vaihtoehdoksi raskaimmille palveluille.
- Henkilöstörakenteen keventäminen ja monipuolistaminen
- Vetovoimainen kotihoito

Miksi neuvonnan ja asiakasohjauksen toimintamalli tarvitaan?

1

Asiakas saa **ennakoivasti tietoa** tarjolla olevista palveluvaihtoehdoista ja oman hyvinvoinnin tukemisen ratkaisuista

2

Tarvitaan taho, joka **integroi asiakkaan palvelut** kokonaisuudeksi ja tuo asiakkaan valittavaksi myös yritysten ja kolmannen sektorin tarjoamia palveluja ja tukikeinoja

3

Keskitetty neuvonta ja asiakasohjaus tuo palvelutarpeen selvittämiseen **yhdenmukaisuutta** ja toimii samalla 'portinvartijana' raskaampiin palveluihin

4

Toimintamallin avulla voidaan varmistaa **henkilöstön** yhdenmukainen **osaaminen** ja asiakkaiden tasavertainen kohtelu maakunnan eri osissa

5

Teknologian ja tiedon laaja hyödyntäminen osana keskitettyä toimintamallia tuo säästömahdollisuuksia parantamalla palvelujen kohdentumista sekä **hyvinvointia tukevien palvelumuotojen saatavuutta**

Omaishoidon toimintamalli (palveluketju)

DIGITAALISET PALVELUT

Omaishoito-
tilanteen
tunnistaminen

Omaishoidon
tuki hakemus

Arviointi-
käynti

Omaishoidon
tuen päätös

Suunnitelma-
tapaaminen

Seuranta-
tapaaminen

Omaishoito-
tilanteen
päätyminen

- Sääntökirja ohjaa toimintaa
- Omatyöntekijä (palveluohjaaja) nimetään omaishoitoperheelle. Palvelukokonaisuus omatyöntekijän kautta.
- Seurantatapaaminen väh. 1 krt vuodessa
- Omais- ja perhehoidon koordinaattori tekee maakunnallista yhteistyötä

Omaishoidon yhtenäiset toimintatavat (1)

- Yhteneväiset sääntökirjat / toimintaohjeet turvaavat yhdenvertaisemmat ja paremmin koordinoitut palvelut.
- Kaikille omaishoitoperheille on nimetty omatyöntekijä.
- Omaishoidon tuessa huomioidaan nyt entistä paremmin ns. erityiset omaishoitotilanteet, joita ovat muistisairaana, päihde- ja mielenterveyskuntoutujien sekä erityislapsiperheiden omaishoitotilanteet.
- Kiinnitetään entistä vahvemmin huomio kotona kuntoutumiseen ja lääkehoitoon sekä omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa esiin nousseisiin palvelun ja tuen tarpeisiin.
- Käytössä on alueellinen arviointi- ja valmennusjakson toimintamalli, joka lähtee omaishoidon tunnistamisesta aina omaishoitotilanteen päättymiseen.
- Omaishoitajien valmennus alkaa jo heti ensimmäisessä tapaamisessa kun omaishoidon tuen hakemuksen jälkeen tehdään arviointikäynti palvelutarpeen arvioimiseksi. Valmennus jatkuu Omaishoitajat ja Läheiset yhdistyksen Ovet-valmennuksella / yhteisesti järjestettävillä omaishoidon ensitietopäivillä.

Omaishoidon yhtenäiset toimintatavat (2)

- Palvelutarpeen arvioinnissa kiinnitetään nyt enemmän huomiota omaishoidettavan lisäksi myös omaishoitajan ja muiden läheisten tarvitsemiin palveluihin ja tukeen.
- Omaishoitajille lähetetyn kyselyn mukaan (5/2019) tuen koetaan vastaavan nyt paremmin tarpeisiin ja omatyöntekijä koetaan tärkeäksi, jolloin luottamuksellisen asiakkuussuhteen syntyminen helpottuu.
- Omaishoidon asiakassuunnitelman sisältö tunnetaan nyt paremmin, se on laadittu yhdessä ja sitoutuminen on siten parempaa.
- Omaishoitajat käyvät nyt huomattavasti enemmän hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa (98 %:sesti), kun se kuuluu osaksi arviointi- ja valmennusjaksoa.
- 24/7 tuen mahdollisuus on lisännyt arjen turvallisuutta.

Käyttöön otettuja omaishoidon digitaalisia palveluja ovat:

- kiireettömän yhteydenoton lomake
- HUOLI-ilmoitus
- omaishoidon tukihakemus (tulossa)
- sijaishoitajien tuntien ilmoittaminen
- etäyhteydet omaishoitajille tarvittaessa
- omaishoitajien valmennus digitaalisesti (videot)
- Omaishoitajat ovat ottaneet hyvin vastaan digitaaliset ratkaisut ja kokevat turvallisuuden tunteen lisääntyneen. Uudet digitaaliset turvateknologiaan ja etäyhteyteen perustuvat palvelut jäivät pysyviksi käytännöiksi.
- Omatorin yhteydessä toimii kynnyksetön arki- ja hyvinvointitekniikatila Hektor

OMATORI mahdollistaa paremmin koordinoitut omaishoidonpalvelut

- Omaishoidon tukipalvelut ovat yhtenä osana kokonaisuutta.
- Omatorilla on saman katon alla julkisen sektorin toimijoiden lisäksi joukko yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita. Yhdellä käynnillä asiakas voi hoitaa monta asiaa.
- Aiemmin hajallaan olleet palvelut on nyt keskitetty, mutta kyse on silti verkostosta, mihin kuuluvat myös alueen seutukuntien vastaavia palveluja tarjoavat eri tahot.
- Verkoston toiminnassa hyödynnetään etäyhteyksiä
- Omaishoitoperheille suunnatun kyselyn (5/2019) mukaan palveluiden saatavuus ja saavutettavuus koetaan parantuneen, kun palvelut on saman katon alla.
- Asiakkaiden asioiden hoitaminen on sujuvoitunut ja nopeutunut sekä eri toimijoiden verkostoyhteistyö lisääntynyt.
- Digitaaliset ratkaisut ja asiakastietojärjestelmien sovellusten laajennukset tukevat verkostomaista toimintaa hyvin.

Kehittäjäkumppani-toiminta vie asiakkaiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuudet uudelle tasolle

- Omaishoidon kehittäjäkumppanitoiminta on asiakkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistava toimintamuoto.
- Omaishoidon kehittäjäkumppani osallistuu palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin sekä vaikuttaa päätöksentekoon. Kehittäjäkumppanina voi toimia palveluita käyttävä asiakas tai omainen, eikä sitä rajoita olemassa oleva tai päättynyt asiakkuus.
- Kehittäjäkumppanit edustavat laajemmin palveluiden käyttäjiä. He eivätkä aja omaa henkilökohtaista tai yksittäistä asiaansa.

Omaishoidonkehittämistyön vaikutukset alkavat näkyä...

- Omaishoidon tuen hakemusten määrä on noussut ja sitä kautta omaishoitajien ja –hoidettavien määrät ovat kasvussa, tavoite maakunnassa on, että yli 75-vuotiaista on omaishoidon tuen piirissä 7% vuoteen 2025 mennessä.
- Omaishoitajat pitävät aktiivisemmin lakisääteisiä vapaitaan mm. perhehoidon avulla.
- Omaishoitajien terveys- ja hyvinvointitarkastuksissa käydään nyt lähes 100%:sesti.
- Omatorin palvelut on löydetty, kasvokkain tapahtuvia asiakaskontakteja yli 1000 kuukausittain.
- Digitaalisia palveluja on opittu hyödyntämään.
- Palvelut ja tarve kohtaavat entistä paremmin.
- Omatyöntekijä on parantanut luottamuksellista asiakkuussuhdetta ja asiakkuudet ovat paremmin hallinnassa.
- Omaishoidon kustannustietoisuus on kasvanut.